

נחלתנו

ידיעות שבועי של מכון "נחלת צנו"

גליון תקס"ג - פר' חיי שרה - תשפ"ה

מי יודע וזי מכיר?

[א]

מי יודע הביאור למה ישנם המדפיסים את המזמור "למנצח" בצורת מנורה כך שהפסוקים (מפסוק שני והלאה) הולכים מימין המנורה לשמאלה וישנם המדפיסים אותו כך שהפסוקים הולכים מצד שמאל לצד ימין.

[נתקבל מהרב אהרן ט.]

[ב] בפרשתנו פר' חיי שרה (ברא' כד, סא), בפסוק "ותקם רבקה ונערוותיה ותרבנה על הגמלים, ותלכנה אחר האיש. ויקח העבד את רבקה וילך". מי יודע להסביר ע"ד הפשט מדוע באותו פסוק נקרא אליעזר פעם 'האיש' ופעם 'העבד'?

[ג] בכמה מקומות בש"ס, קוראים חז"ל את בית המקדש בשם נוסף "בית עולמים", מאם ידוע למישהו מה הם הכללים בזה, מתי נקרא "בית המקדש", ומתי נקרא "בית עולמים"?

[נתקבל מהרב ברוך הכהן כ"ץ]

*

המערכת: בגליון תקס"ב של השבוע שעל"ט - פר' וירא, (מדור 'מי יודע' אות א'), שם הספר המוזכר שם הוא הספר "מלבוש לשבת ויו"ט", ולא כמו שנדפס בטעות "לבוש לשבת ויו"ט", ועם הקוראים הנכבדים - הסליחה.

הידעת?!

[א]

איתא בספד"ק 'תורת שמואל' מהרה"ק רבי שמואל זצוקללה"ה, שהי' אב"ד דק"ק ווארקי ואפטא, מתלמודי הרה"ק מקאזניץ ולובלין זי"ע, (ווארשא תרס"ז), עה"פ ואברהם זקן בא בימים וגו', כתב וז"ל: עוד נ"ל, דמהאי טעמא נולד יצחק לעת זקנתו. דידוע דמעשה אבות ירשו בנים, דכמו שהבן רואה מעשי אביו כך הוא עושה. וידוע שהצדיקים והחכמים כל מה שמזקינים דעתן מיושבת עליהן והם גדולים בצדקות יותר. והשי"ת ב"ה רצה שיצחק יהי' יותר צדיק מאברהם, ולכן נולד לעת זקנתו. כדי שילמוד ממעשה אביו לעת זקנה. ונמצא יהי' יצחק צדיק בנערותו כמו אברהם לעת זקנתו עד שיצחק לעת זקנתו יהי' יותר צדיק מאברהם. ולכן גם יעקב נולד לעת זקנת יצחק בן ששים לזקנה, עד שהי' מובחר שבאבות שהי' יושב אוהלים וראה מעשה אביו לעת זקנתו. וכך ראה ועשה. ולזה אמר ואברהם זקן והי' ברך אותו מה שהי' לו בן יי אברהם הוליד בנערותו הי' יצחק למד מאביו התנהגות של אברהם מה שהי' עושה בנערותו. ומכח זה לעת זקנת אברהם כשיראה מעשה יצחק שעושה בנערותו לא הי' לו נחת מזה, שאולא הי' דומה לו

[ב]

[א] בספד"ק 'אור תורה' (ירושלם תשט"ז, עמ' קפב) כתב וז"ל: [תצג] איזהו חכם? הלומד מכל אדם, שנאמר (תהלים קיט, צט) "מכל מלמדי השכלתי" (אבות פ"ד מ"א). ודקדק הרב מו"ה מיכל נר"ו למה לא אמר "הלומד מכל מלמד" כלשון הכתוב "מכל מלמדי"? ותירץ שהתנא בא להוסיף כי לא תורה בלבד יש ללמוד ממלמדיו, אלא אפילו שאר מדות והנהגות טובות דהיינו איזה הנהגה ישרה או מודה באדם אפ"י מעם הארץ או מרשע יתן בדעתו מנהג זה וילמדנו ממנו. וזהו איזה חכם הלומד מכל אדם איזה מדה טובה והנהגה ישרה בעבודת הבורא יתברך. עכ"ל.

האם ידוע לקוראי "נחלתנו", מי הוא בעל המאמר מו"ה רבי מיכל? וכונת שאלתי היא לפי שבשער הספר כתוב שהוא "ליקוטים מהמגיד הגדול ממעזריטש, מגנזי כתביו של הרה"ק רבי ישעיהו מדינויץ", ואין מוזכרים בו שמות נוספים שמהם מביא ד"ת... האם יתכן שהמגיד הק' ממעזריטש בעצמו אמר ד"ת זה בשם הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע תלמיד מרן הבעש"ט הק'?, אשמח אם תמצאו מעין זה בתורת המגיד זי"ע.

במעשיו לפי הזמן ההוא. אבל עתה שנולד לעת זקנתו ואחז מעשה אבות מה שעשה האב בעת זקנתו, אז הי' דוחה לו ממש לפי הזמן. והי' לו לאברהם נחת מזה שהי' בכלי אברהם, הן בזיו איקונין והן כמעשיו הטובים. וזהו אברהם בכל שהי' בכל אברהם ודו"ק. עכלה"ק.

!! תגובות !!

[א]

הרב **מרדכי גילנדאור** = בגליון תקנ"ה (פרשת ראה) בפנינים יקרים אות ב' הביא מהספר **בעש"ט עה"ת** (פרשת עקב אות י'): שרשעים מלאים חרטה קאי על מילי דעלמא. ויש להעיר שמקור הדבר תורה הנ"ל הוא מהספר **דגלי הודיה והמצוה** שהביאו משם **הריב"ש**, ולכן הכניסו את הדבר תורה בספר בעש"ט עה"ת, ובספר **עירין קדישין השלם** (עמוד 61) הביא מהספר דגלי הודיה והמצוה חיבר הרה"ח ר' יודל שוחט ז"ל ששימש כשו"ב בביתו של מרן מרוז'ין זי"ע וכשכתב **הריב"ש** הכוונה היה לר"בי ישראל בן שלום. ויש לעיין האם הדבר אכן ברור שכן.

המערכת: התגובה מהרב מרדכי גילנדאור הנ"ל, נתקבל בזמנו סוף חודש אלול תשפ"ד, והיות שבחודש תשרי לא י"ל גליונו 'נחלתנו', נדחה לצד ונשתכח, כעת אנו מחזירים האבדה למקומו האורגינאלי, ואם הרב הכותב וקהל הקוראים הנכבדים - הסליחה. המתנצלים המערכת.

[ב]

הרב **אליעזר עמנואל הורוביץ** = בגליון תקס"א (הידעת אות א'), עיין בספרי שי"ל כתבי מא"ה (עמ' ריג) מזקיני מגה"ח אב"ד באנילא, שכן סיפר לו הרב מבילגוריי שפעם אחת בשבת בראשית ער"ח אעה בעל המפטיר ולא אמר הפטרת מחר חודש רק הפטרת השבוע, וציוה אביו מהרי"ד לקרוא בתורה עוד הפעם ואמר טעם לדבר כי בשבת בראשית היה המנהג לקרות כמה פעמים כמו בש"ת עיי"ש.

[ג]

הרב **יהושע מרדכי הלוי מאנן**, **לונדון** = בנחלתנו גליון תקס"ב - וירא תשפה, במדור מי יודע ומי מכיר, בהערה ב' העיר הגר"ב כץ שעל פי דקדוק היה צריך לנקד "הנה באהל" (דקאי אשרה שהיא באוהל).

ע' בדברי דוד שמסביר את דברי רשי ז"ל הנה באוהל: צנועה היא, "וזה לשון הנה, שהוא דבר פשוט, וכמתמיה על שאלה הלא צנועה היא ונמצאת באוהל. לפי דבריו לא קאי הנה על שרה, כי אם על פיטות הדברים.

[ד]

הרב **בן ציון גרינפעלד** = במה שהקשה בגל' תקס"ב (פר' וירא, מי יודע אות א) על מה שהעתיק בספה"ק **מלבוש לשבת ויום טוב** עה"פ (בראשית חי, ט) ויאמרו אליו איה שרה אשתך וגו', את לשון בעל הטורים שם ש"ויאמרו אליו" בגימטריא "אמרו אליו איה", ואח"כ הקשה ע"ז מאי קמ"ל הלא מפורש כן בכתוב ששאלו "איה שרה אשתך". והעיר דבבעה"ט כתוב שהוא בגימטריא "אמרו אליה איו". - בספר בעל הטורים עם פירוש עיטור ביכורים [נדפס לראשונה בפיוורדא שנת תקי"ב] ג"כ כ' כהמובא במלבוש לשויו"ט, וז"ל: אני בעניי לא אדע לכוון כוונתו ברמז זה, הלא כן כתיב בקרא בהדיא שהמלאכים אמרו אליו איה שרה וכו' ומה חידש רבינו בגימטריא זה, ושוב ראיתי ספר בעה"ט מדפוס קושטנטינא משנת רס"ח לפ"ק ושם הגירסא ויאמרו אליו בגימטריא "אמרו אליו איו" ולפי זה ניחא, ר"ל שמרומז כאן שגם לשרה שאלה איו אברהם, וכמ"ש רש"י, ואף ע"ג [ש]לנוסח זה סוג השני מספרו אחד יותר, אמנם על אחד לא דק, עכ"ל. [וכמובן שלפי הגי' "אליה איו" א"ש יותר].

[ה]

הרב **יצחק אוסטרליץ** = בגליון תקס"ב, [מי יודע אות א' סק"ב] על קושיא השני'. עיין דברי דוד להטו"ז על פירוש רש"י, שפירש בדברי רש"י שאין הכוונה של תיבת 'הנה' להודיע מקומו של שרה; וממילא לא קשה כלל קושייתך, וזה לשונו: הנה באהל, צנועה היא. נראה דקשה לו מאי: הנה באהל, 'הנה' ל"ל, אלא דהכוונה היתה לומר מה אתם שואלים היכן היא, בודאי הנה היא באהל לפי שצנועה היא, ולשון 'הנה' מורה על דבר פשוט ומתמיה על השאלה. עכ"ל.

[ו]

הרב **דוד יוסף פוירשטיין לונדון** - ב"ב = [א] בגליון תקס"ב (מי יודע אות א' סק"ב) במה שנאמר הנה באהל ולא הנה באהל, לפי הדרש של הגמרא ששאלו גם את שרה על אברהם, מדוייק להפליא.

[ב] בגליון תקס"ב (מי יודע אות א' סק"ג) בענין הטומאה השורה על הכלב ביותר, עיין באברבנאל פ' כי תצא בטעם דאסרה התורה מחזיר "כלב" דוקא, דהוא מתועב ביותר עיי"ש בדבריו.

[ז]

הרב **שמחה פינחס שטראהלי** = בגליון תקס"ב במדור מי יודע אות א', מחפש אם ישנה גירסא אחרת בדברי בעל הטורים, "ויאמרו אליו" בגי' "אמרו אליו איה".

בספר עיטור בכורים (נדפס בק"ק פיוורדא שנת תקי"ב לפ"ק), וז"ל אני בעניי לא אדע לכוון כוונתו ברמז זה הלא

בדידי' שייך לחבבה מפני צינעותה שהיא באהל, אבל בו
מה חיבוב שייך? וצ"ל ללמד ד"א כמ"ש תוס', א"כ נסתרים
דברינו. ע"ש.

רבנו החיד"א זי"ע כתב ב'פני דוד' (אות מג): ויאמרו אליו.
בגימטריא אמרו אליו איה. כך כתב רבינו בעל הטורים
בפרפראותיו. וכתב בפירוש רבינו עטור בכורים דאינו
מתישב, ומצא נסחא בגימטריא אמרו אליו איו, ובזה
ניחא, ואף על גב דמספרו אחד יותר על אחד אינו מדקדק,
עד כאן דבריו, ונראה פשוט דצ"ל אמרו אליה איו, כי
לשרה שאלו 'איו אברהם', כמו שאמרו ז"ל, ובא החשבון
בדקדוק.

מעניינא דיומא!

נתקבל מהרב מרדכי גנוט בעל לוח 'דבר בעתו'

[א] בש"ק, כב במרחשון: יא"צ הגמ"ר משה (ב"ר יצחק
יהודה לימא) ב' חלקת מחוקק" על שו"ע אה"ע זצ"ל
(ה'זי"ת. וילנא°). מסורת היא שהדלקת נר (וללמוד או
לקבוע עתים ללמוד) לעילוי נשמתו היא סגולה למעלה
מדרך הטבע לחשוכי בנים, רח"ל (מכתב הבחורים
החשובים אפרים בורנשטיין וחנוך ה. ברקוביץ' נ"י, ישי'
"בית ישראל", אשדוד), ואשרי המוסיף ולומד מה שכתב
מבנו בסי' קכו אחר סקל"ט.

[ב] יום ב, כד במרחשון: יא"צ ההק"ר גדליה משה
(בההק"ר שלמה) גולדמן מוֹזֵיהַל זצ"ל (ה'תש"י. ירושלם,
שייח'-באדר°). ישנה מסורת של סגולת ישועה (במיוחד
לזיווג הגון) בהשתטחות על קברו ביום שני, חמישי ושני
רצופים, ונלאו לדעת את מקורה היו שהקישוה בגזרה
שוה להדרכתו זצ"ל להתפלל כך בכותל המערבי; אך
לעומתם משבח'ים ואומרים שכשהציע להתפלל כך
בכותל המערבי - אמר להתפלל כן מ' ימים רצופים...
ואכן, עובדא ידענא, ובידעי ומכירי קאמינא, שלאחר
שעברו כבר שנים אחדות אחר נישואיהם ולא נפקדו -
נסעו בני-זוג מ' יום רצופים לכותל המערבי (השתדלו
להגיע כל יומיים לפנות ערב, כדי 'לתפוס' גם את היום
הבא; השתדלו לשבות בירושלם, כך שיכלו 'לתפוס' את
עש"ק, ש"ק ומוצש"ק (=יום א') גם יחד).

[ג] יש לציין את הופעת הספר המחזק-המעורר "מה' יצא
הדבר" לרה"ג ר' הלל ורטהיימר שליט"א, מזכה-הרבים
לטהרת בתי ישראל (ר') על-אודות שיעוריו בלוח "דבר
בעתו" ביום א' דשובבי"ם), ובו עשרות מאמרים של רבנים
וגדולי ישראל, סיפורים מרגשים מכלי ראשון ותפלות
ועצות מבעלי נסיון, במטרה "לתת כלים" לעבור את
תקופת ההמתנה בצורה הטובה והקלה ביותר, באמונה,

כן כתוב בקרא בהדיא שהמלאכים אמרו אליו איה שרה
וכו', ומה חידוש רבינו בגימטר' זה, ושוב ראיתי ספר בעל
הטורים מדפוס קושטנטינא משנת רס"ח לפ"ק ושם
הגירס' ויאמרו אליו בגימט' אמרו אליו אַנְּ, ולפ"ז ניחא
ר"ל שמרומז כאן שגם לשרה שאלה איו אברהם וכמ"ש
רש"י, ואע"ג לנוסח זה סוג השני מספרו אחד יותר, אמנם
על אחד לא דק... ע"כ.

[ח]

הרב ישכר דוד קלויזנר = ב'נחלתנו' גליון תקסב (מי
יודע' אות א סק"א) תמה במ"ש "לבושי שבת ויום טוב",
וז"ל: כתב בעל הטורים ז"ל "ויאמרו אליו" - בגי' אמרו
אליו איה' ". עכ"ל. דבריו ז"ל הנאמרים ברוה"ק - אומרים
כאן דרשונו, שכן מה רצה בזה, ומאי קמ"ל? הלא מפורש
כן בכתוב ששאלו "איה שרה אשתך"?! והנראה בזה וכו'.
ע"ש.

ותמה: "ולא זכיתי להבין קושיתו, כי בעל הטורים כתב
שם בזה"ל: "ויאמרו אליו" - בגימ' "אמרו אליה איו". עכ"ל,
ולא כמו שמעתיק לשונו בספר הנ"ל - בגי' "אמרו אליו
איה". חפשתי אם ישנה גירסא אחרת בדברי בעל הטורים
ולא מצאתי. מי יודע פשר דבר?

והנה פשר הדבר מצינו בספר 'בעל הטורים' [על פי כתבי
יד ודפוס ראשון] עם פירוש 'שוהם יקר' - מראי מקומות
וביאורים מאת הרה"ג רבי יעקב קאפל רייניץ: "בבראשית
רבה [מת, טו], ויאמר אליו איה שרה אשתך וגו',
אל"ף יו"ד וי"ו נקוד, למ"ד אינו נקוד, אמר רשב"א
בכל מקום שאתה מוצא כתב רבה על הנקודה אתה דורש
את הכתב, נקודה רבה על הכתב אתה דורש את הנקודה,
כאן שהנקודה רבה על הכתב אתה דורש את הנקודה,
'איו אברהם'. א"ר עזריה כשם שאמרו 'איה שרה' כך
אמרו לשרה 'איו אברהם'. ובס' כלי יקר כתב 'אליו איה'
הם אותיות 'אליה איו', ובדפו"י נשתבש 'אליה' ל'אליו',
וממנו לחומשים.

עוד איתא בקונטרס 'עטרות אד"ר' - "מיוסד לבאר כל
חמירא בדברי רבינו בעל הטורים בפרפראותיו החמודות
שעל התורה פשטיו וביאוריו רמיזותיו קליו וחמוריו וכו'
מאת הגאון ר' אליהו דוד רבינוביץ תאומים - האדר"ת
זצ"ל אבד"ק פוניבז' ומיר, ובסוף ימיו רב לעדת אשכנזים
פרושים בירושלים ת"ר": "ויאמרו אליו גי' אמרי אליו איה,
נכתב הג"ה איו, וצריך להוסיף 'אמרו אליה איו', ר"ל שגם
עליו שאלו לה איו, ור"ל כמ"ש במ"ר שכשם ששאלו לו
עליה כן שאלוה עליו, וע' תוס' ב"מ שם, ולעד"נ דזהו
אתיא כמ"ד לחבבה על בעלה, ע"כ צריך נמי לשאול
להיפוך לחבבו עליה, וא"ש דרבינו שכ' רמז שאין מסיחין
בסעודה הרי ס"ל דלחם ג"כ הביא ורק צ"ל כדי לחבבה על
בעלה, א"כ דורש על שגם עליו שאלו אצלה, וצ"ל עוד
דלמ"ד דשאלוה עליו, א"כ בע"כ כדי לחבבם זע"ז, ולא
לשגר כוס של ברכה, כמובן. אלא שיש לעיין, דבשלמא

בבטחון ובשמחה (ועמיתית הגה"ח ר' מאיר מנחם פערל הי"ו מוסיף בה דברים: **בויתור ובענוה לכל שואל ופונה**).

[ד] **יום ג, כה במרחשון: 210 שנה לפטירת הגמ"ר צבי יהושע (בהרה"ק (אא"ז) ר' שמואל שמעלקא (מניקלשבורג)) הלוי הורוויץ אב"ד יעמניץ טרייביטש-פראסניץ, ב' "סמיכת משה" ו"חידושי הריב"ש" זצ"ל. קברו שופץ לכבודו של צדיק ע"י הנגיד היקר הרה"ח ר' אליעזר קעסטנבוים נשיא מוסדות התורה "דמשק אליעזר" שליט"א. זכרה לו אלקיו לטובה.**

[ה] **מה רבו מעשיך, ה': בימים אלה מגיעים לשמורת החולצה (תל חי) מבשרי החרף הקרב, עופות נודדים ובהם שקנאים (קאָתים בלש' תורה. הערת הרב שמעון פוגל הי"ו, קרית ויז'ניץ, ב"ב) וחסידות, הנחים ליד האגם לקראת המשך נדידתם דרומה בעוד שבועות אחדים, כשמזג-האוויר יתקרר יותר. נבוני-לב יזכרו את תוכחת ירמיהו (ח, ז): "גַם חֲסִידָה בְּשָׁמַיִם יִדְעָה מוֹעֲדֶיהָ, וְתָר וְסִיס וְעָגוּר שְׁמָרוּ אֶת עַת בְּאֲנָהּ, וְעַמִּי לֹא יִדְעוּ אֶת מִשְׁפַּט ה'".**

[ו] **יום ה', זך במרחשון - מנחה/יום-כפור קטן: עמא דבר לומר תפלת "יום כפור קטן" שיסדוה מקובלי צפת, ובראשם רבנו משה קורדוברו זצ"ל (בק"ק חסידים ועוד, א"א, בכל/ברוב ימי יוב"ק).**

[ז] **מאז ומתמיד מקובל בישיבות שתפילת יוב"ק טובה ומועילה לבטל גזירות קשות, רח"ל ("פניני רבנו הקה"י", עמ' טל. ור' עו"ש דברים מעוררים לכך).**

[ח] **י"נ לומר את סדר הקרבנות לפני סדר יוב"ק וי"א "תפלה לעני" ו"השיבנו" לפני הקרבנות. בסדר "יום כפור קטן" בגיל נאמר תחילה "למנצח יענך" לפני**

ה"קרבנות" כדי להרחיקו יותר מר"ח (הקל כעבור שעות/דקות אחדות), ואילו אחר הסדר אומרים את "למנצח על הגתית" וא"א תחנון, בעוד שבסדר "יום כפור קטן" מוקדם (כיום) הופכים את סדר אמירת שני מזמורי התהלים "למנצח יענך" (תהלים כ) ו"למנצח על הגתית" (תהלים ח). לפני אחרי ה"קרבנות" אומרים את "למנצח על הגתית" ואילו את "למנצח יענך" אומרים בסוף, סמוך יותר לער"ח; ואומרים "תחנון".

[ט] **אם ישנם עשרה מתענים קוראים "ויחל" (ג' קרואים), הש"ץ אומר "עננו" ונושאים כפים כבתענית ציבור. כל מתענה ומתענה (גם כשאין י' מתענים) אומר "עננו" במנחה ב"שומע תפלה". אחר התפלה אומר "רבון כל העולמים..." (המיוחד לתענית יחיד כיוכ"ק, בה"ב, ועוד).**

[י] **במנחת יוב"ק זה, שהוא מוקדם - אומרים תחנון. במנחת יוב"ק רגיל, ביום ערב ר"ח - אין אומרים.**

[יא] **יום ה', זך במרחשון: ל ב נ י ח ו " ל : על היתר/איסור ההשתתפות קבועה (ופעילה) ב"חג ההודיה" (Thanksgiving day) בארה"ב (ביום חמישי (בשבוע) ה-4 של נובמ.), ר' ב"אגרות משה" יו"ד (ד, יב). תמצית ברורה ר' ב"מאורות הדף היומי" גל' 111 (בקנדה הוא חל ביום ב' ה-2 של אוק. [והשנה: י"ב בתשרי], עת סיום הבשלת היבולים והקציר בקנדה, שבזכות שעות האור הארוכות בקיץ מבשילים בה היבולים מוקדם יחסית למדינות דרומיות יותר, וגם בגין הקרבה ל"columbos Day", 12 באוקט. 1492 (הו"ר רנ"ג), גילוי אמריקה ע"י קולומבוס).**

לע"נ

הרה"ח רבי שלמה זלמן שפירא ז"ל

ב"ר אברהם אהרן הי"ד

נלב"ע י"ט חשוון תשס"ט

ת נ צ ב " ה